

SENSE LA UTOPIA NO ES POT VIURE

Entrevista amb Carlos Tablada

Lisset Argüelles Montesinos

www.lajiribilla.cu

Carlos Tablada és d'aquests homes que no desisteixen dels seus principis, fins i tot quan significa "nadar a contracorrent". Quan vaig conversar amb ell sobre el seu llibre *Àfrica cobdiciada. El desafiament pendent*, es va definir obstinat, obcecat, flexible en coses menors, però no en el que sent i pensa.

A propòsit d'aquest llibre va escriure que "l'única manera de derrotar els plans imperialistes i neoliberals contra la humanitat passa per les idees i la ètica". Per això, Àfrica, continent enfonsat en la pobresa i amb una forta presència imperialista, es va convertir en un bon pretext per continuar defensant la seva sentència: la lluita irrompible contra les polítiques neoliberals que aixafen el desenvolupament econòmic i social dels països més vulnerables del món.

Quan comença el teu interès per investigar el continent africà?

Comença a la segona meitat dels anys 90 quan treballava com a redactor de la revista *Alternatives Sud* del Centre Tricontinental (CETRI) de Louvain-la-Neuve, Bèlgica, el director i fundador del qual és el filòsof i teòleg Francois Houtart. Al CETRI venien molts estudiosos africans o europeus interessats en investigar el continent.

El que em va decidir a fer-ho va ser al 1999 quan l'ambaixador de Cuba a Sud-àfrica en aquell moment, Marcos Rodríguez, va encausar una sèrie d'invitacions que m'havien realitzat d'universitats i a l'octubre d'aquest any vaig visitar aquest país del poble del qual en vaig quedar totalment enamorat.

També per un número d'*Alternatives Sud* sobre filosofia africana, vaig haver de consultar centenars de llibres i articles, i em vaig adonar de que tot i l'àmplia bibliografia que existeix sobre aquest continent, no estava condensat en un llibre l'essència de l'explotació de la nova colonització que allí s'està realitzant.

D'altra banda, em vaig adonar de que les pròpies estadístiques de la Unió Europea, del Banc Mundial i del Fons Monetari Internacional, em podien permetre demostrar que no hi ha tal intercanvi just ni hi ha tal ajuda a Àfrica, sinó que és tot el contrari. I d'aquí aleshores vaig muntar el llibre, vaig convidar a un company del Centre d'Investigació de l'Economia Mundial, Roberto Smith, que ja venia estudiant el tema, i a Houtart. Ells van acceptar la idea i ja és una realitat.

A propòsit d'aquesta penetració postcolonialista, què ens pot comentar sobre la penetració imperialista a Àfrica?

Hi ha un capítol que tracta sobre això al llibre. EUA, inclús crec que som els primers en

plantejar-ho, està convertint a les Illes Canàries en la capital de l'imperi a Àfrica, així com Miami és la capital de l'imperi per Amèrica Llatina i el Carib. Estableixen el mateix esquema de dominació i això li dona major seguretat a la infraestructura canària, les comunicacions, inclús ells ja tenen una base militar. Així corren menys riscos i també estan molt propers al Golf de Guinea, on tenen els seus interessos i han obert una gran ofensiva com els antics colonialistes per apoderar-se de les riqueses d'Àfrica.

A més, està tractada al llibre la presència cubana a Àfrica i quina ha sigut la diferència històrica, de com uns van per les seves riqueses i la nostra ajuda primer es va basar en els processos d'alliberament nacional i actualment amb l'assessoria en la medicina, l'enginyeria, l'agricultura, etc.

Quina relació tenen els conflictes interns a Àfrica amb els països occidentals?

Pràcticament no es pot parlar d'un sol conflicte a Àfrica que no tingui relació amb les antigues metròpolis, perquè inclús la pròpia divisió arbitrària amb la que es van fer les repúbliques, les nacions, els estats a Àfrica és totalment arbitrària. És a dir, ells van sembrar les divisions i la confrontació i la violència, en el sí dels països africans. Darrere de cada guerra a Àfrica al segle XX hi ha les transnacionals europees enfrontades a les transnacionals americanes, i en confrontació també amb els interessos asiàtics. Ells sense ser directament els culpables de les devastacions, el genocidi. Aquí ho tens a la República Democràtica del Congo, amb riqueses minerals tan grans com el coltan, existent únicament en aquest país i que s'utilitza per fabricar les computadores, els telèfons mòbils. És una picabaralla tal que porta al genocidi, a la divisió, a enfrontar una ètnia amb una altra, per "dividir i vencerà".

On estan les solucions dels greus conflictes interns, els problemes econòmics i socials que té aquest continent?

Les solucions són bastant complexes. A la reunió recent que hi va haver a Portugal on la Unió Europea va convocar als Presidents dels estats africans a firmar un tractat de lliure comerç amb ells, aquests per primera vegada en massa van manifestar el seu desacord. La conferència de Lisboa va ser un fracàs, no van arribar a firmar ni un acord.

Una nova potència que està entrant a Àfrica amb un esquema diferent és Xina, nació que l'any passat va aconseguir reunir a 42 caps d'estat i de govern. Això resulta contrastant, perquè és una presència que afavoreix més als països africans del que ells estan acostumats en el passat i en el present, amb la Unió Europea, Japó, Israel, EUA, Canadà, etc.

Crec que a partir de la conscientització, del desenvolupament dels moviments socials, que encara és molt incipient als països africans, es pot anar sumant forces, obrint escletxes en el sistema imperial, per anar esquarterant aquest predomini, aquesta hegemonia que ve realitzant.

Aleshores quin seria el desafiament pendent d'aquest continent?

El desafiament pendent que té Àfrica és la llibertat. És precisament la seva veritable

independència, és aconseguir una integració interna, treure's del damunt les polítiques neoliberals, i el pes tan gran de dominació que té l'imperialisme estadunidenc i europeu sobre ells, Israel també amb una presència cada cop més creixent. Aquest és el gran desafiament que tenen, treure's del damunt aquesta gran llosa i anar cap a un desenvolupament endogen que respongui a les necessitats de les seves poblacions.

Quin és el propòsit del Fòrum Mundial d'Alternatives del qual vostè és secretari de divulgació?

El Fòrum Mundial d'Alternatives el vam crear a finals dels anys 90 quan el pensament neoliberal pràcticament s'havia convertit en únic, i s'havien confós les idees marxistes i el socialisme, amb el fracàs del bloc soviètic.

Nosaltres apostàvem que era el moment més oportú perquè sabíem que en un temps breu seria possible un renéixer dels moviments socials sobre noves bases per lluitar contra el capitalisme, i per societats socialistes. Tot i que l'imperialisme havia triomfat i pràcticament s'havia establert el seu domini en quasi tot el planeta, en aquest mateix instant estava demostrant la seva debilitat, i la incapacitat de donar una resposta, ja no només humana, per les quatre cinquenes parts de la humanitat, sinó inclús per la pròpia classe dominant capitalista.

Als anys previs a la dècada del '50 i '60, el capitalisme extreia de la naturalesa recursos naturals i contaminava la naturalesa a un ritme inferior al que tenia el planeta per restaurar aquestes ferides. Però, a partir dels anys '70 aquesta situació es va invertir: el capitalisme va començar a extraure major quantitat de la que el planeta podia neutralitzar. Això porta com avui es reconeix fins per la pròpia classe capitalista nord-americana a la desaparició no només de l'espècie animal i vegetal, sinó a la pròpiament humana i al planeta. Amb aquesta visió vam fundar el Fòrum Mundial de les Alternatives que com bé ho diu és un fòrum per buscar alternatives al capitalisme.

Enmig del desconcert general dels anys '90, molts intel·lectuals estaven desanimats, anímicament se sentien derrotats. Aleshores els vam tornar a il·lusionar, vam tornar altra vegada a dir-los que sense la utopia no es podia viure, i els vam vincular directament amb les lluites socials dels treballadors, de les mestresses de casa, en la lluita de gènere, contra el racisme, pels nens, per l'autonomia, per l'autonomia i l'autogestió de fàbriques, de les terres, el Moviment Sense Terra al Brasil, la Via Campesina a Amèrica Central, moviments socials incipients que s'estaven desenvolupant als anys '90 a Àfrica, els sindicats obrers a Corea del Sud, els moviments a Tailàndia, a Filipines.

També vam ser fundadors del Fòrum de Porto Alegre, al 1999 vam fer l'altre Davos i vam convocar als que van ser posteriorment els fundadors del Fòrum de Porto Alegre. El Fòrum Mundial de les Alternatives forma part del Fòrum Social Mundial i va ser un dels seus primers impulsors.

Quin és el paper dels intel·lectuals en establir un nou ordre de valors al món?

Com que el capitalisme ha dut a l'explotació i a la marginació a tal extrem, i inclús ha dut a posar en perill la pròpia existència del planeta, la vida de tots, els intel·lectuals cada cop reaccionen més i es comprometen amb moviments socials. A partir d'aquí, posar-se a repensar el que ja està passant a la pràctica, als nostres pobles, ja sigui des de la música

fins a les arts plàstiques, o en la teoria pròpiament sociològica i filosòfica, econòmica.

Hi ha una investigació seva la primera part de la qual es presenta també a la XVII edició de la Fira del Llibre i que té a veure amb la història de la banca a Cuba...

Vaig escriure un llibre que va guanyar el Premi Casa de las Américas (1987) anomenat *El pensament econòmic d'Ernesto Che Guevara*. Aquest llibre es va independitzar i ja va per 33 edicions i més de mig milió d'exemplars venuts. El segon projecte que jo tenia quan vaig començar a escriure aquest llibre al 1969, va ser l'etapa del Che com a president del Banc Nacional. I pensava que la història de la Banca a Cuba ja estava escrita i anava a dedicar un primer capítol a fer una introducció del tema per establir antecedents; però em vaig trobar amb que no s'havia escrit la història de la Banca a Cuba, i em vaig complicar la vida; aleshores durant 18 anys hem estat fent aquesta investigació i hem acabat el primer volum. La obra titulada *La historia de la Banca en Cuba. Siglo XIX al Siglo XXI* la hem organitzat en quatre volums, i el primer d'ells va des de l'etapa colonial fins al 1898.

També es publica l'edició cubana de *El marxismo del Che*, una tirada massiva que va realitzar Ruth-Casa Editorial, la Colección Rebeliones i la Editorial de Ciencias Sociales. Aquest llibre per la meva sorpresa ja té acabada la traducció en portuguès, es presenta al Brasil al març, i s'està traduïnt al neerlandès, al francès i a l'anglès.

Per què aquest interès tan particular en el pensament del Che Guevara?

Perquè tan el Che com Fidel es van adonar de que pel camí que anaven els països socialistes es retornava al capitalisme. El socialisme era molt jove, tenia 30 anys, i desgraciadament els països socialistes, fonamentalment els països socialistes d'Europa de l'Est, s'havien allunyat de l'essència del marxisme, i de les idees de Marx, Engels, i Lenin. Els estats es van convertir en estats burocràtics, totalment allunyats de al raó per la qual es va fer la Revolució bolxevic, i tenien una recepta que no era precisament socialista, i ens la volien imposar i aplicar a Cuba als anys '60.

El Che no només va criticar el model soviètic igual que Fidel, sinó que va aconseguir articular una alternativa viable d'organització de l'economia cubana que va anomenar sistema pressupostari de finançament. Com que jo tenia idees molt similars, això em va fer pensar que feia bé al estudiar el pensament econòmic del Che, tot i que el país anava per altres direccions pels anys '70 i '80, quan copiàvem vergonyosament el model soviètic i l'aplicarem durant 15 anys. I tan de bo estigui equivocat, però crec que això ens durà a una doble moral, ens durà a la corrupció, ens durà al fracàs, tal com Fidel ho va denunciar a la clausura del III Congrés del Partit al 1986, i després el 8 d'octubre de 1987, a Pinar del Río on va cridar a estudiar el pensament del Che, particularment el seu pensament econòmic. Amb aquesta convicció em vaig decidir a fer aquest llibre. Sóc obstinat, sóc obcecat, puc ser flexible en coses menors però en els principis no. I creia que era un problema de principis nadar contracorrent, sempre he nadat contracorrent, i dormo tranquil per això, sempre actuo tal com sento i com penso. I quan m'equivoco, rectifico, però dormo tranquil, perquè sóc coherent i conseqüent amb mi mateix i amb els meus principis.

Com creu que s'ha de replantejar el socialisme a Cuba sense perdre l'essència, per suposat?

Això ja s'està fent pels milions de cubans. El 17 de novembre de 2005 a l'Aula Magna de la Universitat de La Habana, Fidel ens va cridar l'atenció de que érem invulnerables davant els ianquis, però que nosaltres mateixos podíem fer fracassar el socialisme cubà, i podíem enterrar la Revolució del '59. I Raúl, el 26 de juliol de 2007 va convocar a tots a reflexionar en la mateixa direcció, però a més a actuar urgentment, per veure tots els errors que hem comès i que hem de rectificar. Milions de cubans ens vam reunir al Partit, al treball, al barri, jo em vaig reunir als tres, i vam discutir totes les coses. Aleshores la solució està allí, al poble, és simplement posar en pràctica el que aquest immens poble vol: el socialisme, però perfeccionar-lo sobre la base dels plantejaments fets, posar-los en pràctica, això és el que hem de fer.